וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, תֵּיבַת 'וַיֵּלְכוּ' מְיוֹתֶרֶת, שֶׁהֲרֵי כְּבָר כָּתוּב לְפָנֵי כֵן 'וַיִּשְׁבּוּ', אֶלָּא מְבַקֵּשׁ חֲלִיבָה לְבִיאָה – לוֹמְדִים בְּהֶקֵּשׁ זֶה מִזֶּה, מַה בִּיאָה – כְּשֶׁבָּאוּ הַמְרַגְּלִים בְּחֶזְרָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיוּ בְּעֲצָה רָעָה, אַף חֲלִיבָה – כְּשֶׁיָּצְאוּ מֵהַמִּדְבָּר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיוּ בְּעֲצָה רָעָה, שֶׁמִּתְּחִילָה הָיְתָה כַּוָּונָתָם לְהוֹצִיא דִּבָּה עַל הָאָרֶץ.

עוֹד נֶאֱמַר בְּפָרָשַׁת הַמְרַגְּלִים, "וַיַּסְּפִרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִיא" וְגוֹ', שֶׁשִּׁבְּחוּ אֶת הָאָרֶץ, וּכְתִיב אַחֲרֵי כֵן, שֶׁמִּמַּשִּׁיכִים לְסַפֵּר "אֶפֶס כִּי עַז הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּאָרֶץ וְגוֹ'", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (סִימָן אֵמ"ת לְבַד"ו לְוִ"ח) מֹשֶׁה רַבִּי מֵאִיר, כָּל לְשׁוֹן הָרָע שֶׁאֵין בּוֹ דְּבַר אֱמֶת בְּתִחִּילָתוֹ – שֶׁלֹּא מִתְּחִיל הַמִּסְפָּר בְּדִבְרִים אֲמִתִּיִּים בְּתִחִּילָה, אֵין מְתַקְּנִים בְּסוֹפוֹ – שֶׁמְּחַזִּיקִים אוֹתוֹ הַשּׁוֹמְעִים כְּשֶׁקֶּרֶן, לָכֵן גַּם הַמְרַגְּלִים פָּתְחוּ בְּשֶׁבַח הָאָרֶץ תְּחִלָּה.

עוֹד נֶאֱמַר בְּהַמְשֵׁךְ הַפָּרָשָׁה שָׁם 'וַיַּסֵּב כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה', שֶׁכָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה הִשְׁתִּיק אֶת הָעָם 'אֶל מֹשֶׁה' דְּהַיְינוּ בְּדִבְרֵי שִׁדִּיבֵּר עַל מֹשֶׁה, וְחָשְׁבוּ הַשּׁוֹמְעִים שֶׁרוֹצֶה לְסַפֵּר בְּגָנוּתוֹ, וּכְפִי שֶׁמִּבְּאר זֹאת מִיַּד רַבָּה, אָמַר רַבָּה, שֶׁהִסִּיתָן כָּלֵב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִקְשִׁיבוּ לַמְרַגְּלִים, בְּדְבָרִים אֲחֵרִים פָּתַח [דְּחַזְיֵיהּ] – רָאָה כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה, שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ דִּקָּא מַשְׁתָּעֵי – שָׂרָאשׁ לְדַבֵּר, אָמְרִי לֵיהּ הַמִּתְלוֹנְנִים, דַּיִּין רֹאשׁ קְטֵיעָה – זֶה שֶׁרֹּאשׁוֹ קָטוּעַ, שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים לְבַטֵּל חֵלֶק בִּירוּשַׁת הָאָרֶץ, יְמַלֵּל – יְדַבֵּר, בְּתַמִּידָה, וְהִשְׁתִּיקוֹהוּ בְּנִזִּיפָה. אָמַר כָּלֵב בְּלִבּוֹ, אִי מִשְׁתָּעֵינָא – אִם אֲדַבֵּר, אָמְרִי בֵּי מִילְּתָא – יֹאמְרוּ גַּם עָלַי דְּבָרִים, וְחָסְמִין לִי – וְיִשְׁתִּיקוּ אוֹתִי, לָכֵן אָמַר לָהֶן כָּךְ, וְכִי זוֹ בִּלְבָד עָשָׂה לָנוּ בֶּן עַמְרָם, וְכִשֶּׁהִתְחִיל לְדַבֵּר בְּסִגְנוֹן זֶה, סָבְרֵי בְּגִנּוּתֵיהּ קָא מַשְׁתָּעֵי – סָבְרוּ שֶׁרוֹצֶה לְדַבֵּר בְּגָנוּת מֹשֶׁה, לָכֵן אִשְׁתִּיקוּ, וְאוֹ אָמַר לְהוֹ, אִכָּן לֹא זוֹ בִּלְבַד עָשָׂה לָנוּ מֹשֶׁה, אֶלָּא גַּם הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְהַאֲכִילָנוּ אֶת הַמָּן, וְלוּלֵא אִם יֹאמַר לָנוּ מֹשֶׁה עֲשׂוּ סוּלָּמוֹת וַעֲלוּ לָרָקִיעַ, וְכִי לֹא נִשְׁמַע לוֹ, בְּתַמִּידָה. וְזֶה מַה שֶּׁהִמְשִׁיךְ כָּלֵב 'עָלֹה נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ' וְגוֹ', שֶׁנַּעֲלֶה אַף בְּסוּלָּמוֹת לְרָקִיעַ אִם יְצַוֵּה אוֹתָנוּ. וּמִמְשִׁיךְ הַפָּסוּק, 'וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת' וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, דָּבָר גָּדוֹל הִבְּרִיחַ מַרְגְּלִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּדֵי לְסַתֵּר דִּבְרֵי כָּלֵב, וְכֵנֵאמַר בְּהַמְשֵׁךְ הַפָּסוּק 'כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ', וְדוֹרְשִׁים שֶׁלֹּא הִתְכַּוְּונוּ 'מִמֶּנּוּ' שֶׁפֵּירוּשׁוֹ 'מֵאִיתָנוּ', אֶלָּא 'מִמֶּנּוּ' שֶׁפֵּירוּשׁוֹ 'מֵאִיתּוֹ', אַל תִּקְרֵי 'מִמֶּנּוּ' אֶלָּא 'מִמֵּנּוּ', כְּבֵיכוֹל רָצוּ הַמְרַגְּלִים לוֹמַר שֶׁאֲפִילּוּ כַּעַל חַבִּית אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא כֵּלָיו מִמֶּנָּה – מִשֶּׁל לְמַפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ וְלֹא יָכוֹל לְקַחַת פִּקָּדוֹנוֹ, חַס וְשָׁלוֹם כְּבֵיכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִצְלִיחַ לְהוֹצִיא הָאוּמּוֹת הַחְזָקוֹת הָאֵלּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

עוֹד אָמְרוּ הַמְרַגְּלִים "אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא", דָּרַשׁ רָבָא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי חִשַּׁבְתִּיהָ לְטוֹבָה – שֶׁהֵרְאִיתִי לָהֶם כְּאִילּוּ הִיא אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ שֶׁמֵּתִים שָׁם הַרְבֵּה, וְהֵם – הַמְרַגְּלִים חָשְׁבוּ לָרָעָה. וּמִבְּאֵר הַגְּמָרָא, אֲנִי חִשַּׁבְתִּיהָ לְטוֹבָה, דְּכָל הַיְכָא דְּמָטוּ – כָּל מָקוֹם שֶׁהִגִּיעוּ הַמְרַגְּלִים, מֵת חֲשִׁיבָא דִּידְהוּ – מֵת אָדָם חָשׁוּב מִיּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, כִּי הֵיכִי דְּנִיטְרְדוּ וְלֹא לִשְׁאֲלוּ אֲבָתְרֵיהוּ – כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הָאֱמוֹרִיִּים טְרוּדִים וְלֹא יִשְׁאֲלוּ מֵהֶם הַמְרַגְּלִים. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי אוֹכֶלֶת נָח נַפְשִׁיהּ – וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִיבּוּד מֵת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּגֹּן זְכוּתוֹ עֲלֵיהֶם, וְזֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב 'סַר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם'. מִמְּשִׁיכָה הַגְּמָרָא, כֵּיוָן שֶׁמֵּתוּ הָאֲנָשִׁים דִּלְעֵיל, וְאַטְרִידוּ כּוּלֵי עָלְמָא בְּהֶסְפֵּדָא – וְהִתְעַסְּקוּ כָּל הָאֱמוֹרִיִּים בְּהִסְפֵּד, וְהָיָה הַדָּבָר לְטוֹבָה מֵאֵת ה', אַךְ הַמְרַגְּלִים הֵם חָשְׁבוּ לָרָעָה, שֶׁהִרְבָּה אֲנָשִׁים מֵתִים שָׁם בְּכָל מָקוֹם, לָכֵן אָמְרוּ 'אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא'.

עוֹד תֵּיאְרוּ הַמְרַגְּלִים "וְנִהְיֵה בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם" וְגוֹ', וּמִבְּאֵרת הַגְּמָרָא, אָמַר רַב מַשַּׁרְשְׁיָא, הַמְרַגְּלִים שֶׁקָּרֵי הֲווּ – שְׁקָרָנִים הָיוּ, וְהַרְאִיָּה הִיא, בִּשְׁלָמָא מַה שֶּׁאָמְרוּ 'וְנִהְיֵה בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים', לְחַיֵּי – מוּבָן, שֶׁהִרְגִּישׁוּ בְּעַצְמָם כַּחֲגָבִים, אֶלָּא מַה שֶּׁאָמְרוּ 'וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם', מְנָא הֲווּ יָדְעֵי – כֵּיצַד יָדְעוּ אֵיךְ נִרְאוּ בְּעֵינֵיהֶם שֶׁל הָאֱמוֹרִיִּים, אֶלָּא וַדַּאי שְׁקָרָנִים הָיוּ. דּוֹחֶה הַגְּמָרָא, וְלֹא הִיא – לֹא הָיוּ שְׁקָרָנִים בָּזֶה, שֶׁעַל סְמַךְ מַעֲשֶׂה אָמְרוּ כֵּן, כִּי הֲווּ מַמְרֵי אֲבִילֵי – כְּשֶׁהָיוּ הָאֱמוֹרִיִּים מְבָרְרִים אֶת הָאֲבֵלִים בְּסְעוּדָה בְּחֶזְרָתָם מִבֵּית הַקְּבָרוֹת, תּוּתֵי אַרְזֵי הֲווּ מַכְּרִי – הָיוּ מְבָרְרִים אוֹתָם תַּחַת עֲצֵי אַרְזִים, וְכִי חָזְיֻנְהוּ סָלְקוּ יָתְבֵי בְּאִילָנֵי – כְּשֶׁרָאוּם הַמְרַגְּלִים עָלוּ וְיָשְׁבוּ עַל הָאִילָנוֹת מֵרוֹב פַּחְדָם, שְׁמָעֵי דְּקָאָמְרֵי – וּשְׁמָעוּם הַמְרַגְּלִים מֵרֹאשׁ הָאִילָן שֶׁהָיוּ הָאֱמוֹרִיִּים אוֹמְרִים, קָחֲזִינַן אֵינְשֵׁי דִּדְמוּ לְקַמְצֵי בְּאִילָנֵי – רָאִינוּ בְּעֵצִים אֲנָשִׁים שֶׁדּוֹמִים לְנְמָלִים.

עוֹד נֶאֱמַר בְּפָרָשַׁת הַמְרַגְּלִים "וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא". אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁחָזְרוּ הַמְרַגְּלִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבָכוּ כָּל הָעֵדָה, [עֶרֶב] תִּשְׁעָה בְּאָב הָיָה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵן בָּכוּ בְּכִיָּה שֶׁל חִנָּם, וַאֲנִי אֶקְבַּע לָהֶם יוֹם זֶה בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת.

עוֹד נֶאֱמַר שָׁם "וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעֵדָה לִרְגֹּום אוֹתָם בָּאֲבָנִים" וּכְתִיב בְּהַמְשֵׁךְ הַפָּסוּק "וּכְבוֹד ה' נִרְאָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד", אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, מְלַמֵּד שֶׁנִּטְּלוּ אֲבָנִים וְזָרְקוּם כְּלַפֵּי מַעְלָה, כְּבֵיכוֹל בְּטַעֲנָה גַּם כְּלַפֵּי ה' יִתְבָּרַךְ, וְדִרְשׁוּ כֵּן מִהַּסְמִיכוּת 'וּכְבוֹד ה'' לְ'לִרְגֹּום אוֹתָם בָּאֲבָנִים'.

עוֹד נֶאֱמַר שָׁם "וַיְמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִיאֵי דִּבַּת הָאָרֶץ רָעָה בַּמַּגֵּפָה", אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שֶׁמֵּתוּ מִיתָה מְשׁוּנָּה, שֶׁהֲרֵי כְּתוּב 'בַּמַּגֵּפָה' וְלֹא 'בְּמַגֵּפָה', מְשַׁמֵּע בְּמַגֵּפָה מְיוּחֶדֶת וְרָאוּיָה לָהֶם בְּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. וּמִדֵּי הַמִּיתָה הַמְּשׁוּנָּה, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, דָּרַשׁ רַבִּי שִׁילָא אִישׁ כְּפַר תַּמְרְתָּא, מְלַמֵּד שֶׁנִּשְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנָם מִתּוֹךְ פִּיהֶם, וְנָפַל לְשׁוֹנָם עַל טִיבּוֹרָם, וְהָיוּ תּוֹלְעִים יוֹצְאוֹת מִלְּשׁוֹנָם שְׁנִפְלָה, וְנִכְנְסוֹת בְּטִיבּוֹרָם, וּמִטִּיבּוֹרָם גַּם יְצָאוּ תּוֹלְעִים וְנִכְנְסוֹת בִּלְשׁוֹנָם שְׁנִפְלָה עַל טִיבּוֹרָם. וְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר, בְּאַסְכָּרָה מֵתוּ שֶׁהִיא בָּאָה עַל לְשׁוֹן הָרַע.

חוֹזֶרֶת הַגְּמָרָא לְבְרַיְיתָא שֶׁעִסְקָנוּ לְעֵיל בְּעִנְיַן בְּקִיעַת הַיַּרְדֵּן וּמֶעֱבַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹ, שֶׁהַכֹּהֲנִים עָמְדוּ בַּמָּקוֹם עַד שֶׁעָבְרוּ כָּל הָעָם לְצַד מַעֲרָב, וְכֵיוָן שֶׁעָלָה הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מִן הַיַּרְדֵּן, שֶׁבּוֹ הַכֹּהֲנִים פְּסִיעָה לְאַחוֹרֵיהֶם לְצַד מִזְרָח, וְחָזְרוּ מַיִם לִמְקוֹמָן, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְהִי כַּעֲלוֹת [כַּעֲלוֹת] הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית ה' מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן, נִתְקְעוּ כַפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אֶל הֶחָרְבָה וַיָּשׁוּבוּ מֵי הַיַּרְדֵּן לִמְקוֹמָם וַיֵּלְכוּ כִּתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם עַל כָּל גְּדוֹתָיו", נִמְצָא שֶׁאַחֲרֵי שֶׁחָזְרוּ הַכֹּהֲנִים פְּסִיעָה לְאַחוֹרֵיהֶם וְשָׁבוּ מֵי הַיַּרְדֵּן לִבְתִחִּילָה, כְּעֵת אֲרוֹן וְנוֹשְׂאָיו וְכֹהֲנִים מִצַּד אֶחָד – מִזְּרָח, וְיִשְׂרָאֵל מִצַּד אֶחָד – מֵעֲרָב. וְאוֹ נָשָׂא אֲרוֹן אֶת נוֹשְׂאָיו הַכֹּהֲנִים וְעָבַר בְּאוּיר מֵעַל הַיַּרְדֵּן לְצַד הַשֵּׁנִי לְשֶׁאֵר עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּם כָּל הָעָם לַעֲבוֹר, וַיַּעֲבֹר אֲרוֹן ה' וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם". וְעַל דָּבָר זֶה שֶׁלֹּא יֵדַע אוֹתוֹ עוֹזָא, נֶעֱנַשׁ עוֹזָּא שֶׁנֶּאֱמַר "וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן כִּידוֹן וַיִּשְׁלַח עֻזָּא אֶת יָדוֹ לֶאֱחֹז אֶת הָאָרוֹן כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר", אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עֻזָּא, נוֹשְׂאָיו נָשָׂא הָאָרוֹן, וּכְדִלְעֵיל, אֶת עַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיְּכוֹל לִישָׂא, וְעַל כֵּן טָעָה עוֹזָא שֶׁשָּׁלַח יָדוֹ לֶאֱחֹז אֶת הָאָרוֹן.

כֵּיוָן שֶׁהִזְכִּיר מַעֲשֶׂה עוֹזָא, מַמְשִׁיכָה הַגְּמָרָא לְבָרֵר כַּמָּה פְּסוּקִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ שָׁם. "וַיִּחַר אַף ה' בְּעֻזָּא וַיַּכֵּהוּ שָׁם עַל הַשַּׁל" וְגוֹ', רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר נֶחְלְקוּ בְּבֵיאוּר 'עַל הַשַּׁל'. חַד אָמַר עַל עֶסְקֵי שֶׁלּוֹ – הַשְׂגָּגָה שֶׁשָּׁלַח יָדוֹ לֶאֱחֹז בָּאָרוֹן, וְחַד אָמַר שֶׁעָשָׂה צְרָכָיו בְּפָנָיו – וְ'שֶׁל' הוּא לְשׁוֹן דָּבָר הַמּוֹטֶל מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה.

עוֹד כָּתוּב בְּפָרָשַׁת עוֹזָא, 'וַיָּמָת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים'. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, אַל תַּחְשֹׁב שֶׁעוֹזָא אִיבֵּד בְּחִטְאוֹ אֶת חֶלְקוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא עֻזָּא בָּא לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר 'עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים', וְלוֹמְדִים אֶת עוֹזָא מֵהָאָרוֹן, מָה אֲרוֹן לָעוֹלָם חַיִּים, שֶׁהֲרֵי נִגַּע עַל יְדֵי יִאשִׁיהוּ הַמֶּלֶךְ, וְנִשְׁמַר לְעָתִיד לָבֹא, אַף עֻזָּא בָּא לָעוֹלָם הַבָּא.

המשך בעמוד קפח

עוד נאמר שם, "וַיִּחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרֵץ ה' פֶּרֶץ בְּעֻזָּה", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לשון 'ויחר' הוא שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ פָּנָיו של דוד כַּחֲרָרָה – עוגה שאופין על פני גחלים. שואלת הגמרא, אֶלָּא מֵעַתָּה לפי הביאור לעיל על 'ויחר', כָּל הֵיכָא דִּכְתִיב 'וַיִּחַר' הָכִי נַמִּי – כל מקום שכתוב 'ויחר' גם כן תפרש 'שנשתנו פניו כחררה'. מתרצת הגמרא, הָתָם – בשאר מקומות בתנ"ך כְּתִיב 'ויחר אַף', הָכָא לֹא כְּתִיב 'אַף'.

עוד מענין מעשה עוזא, דְּרַשׁ רָבָא, מִפְּנֵי מַה נֶּעֱנַשׁ דָּוִד – בכך שמת עוזא על ידו, ומבאר רבא, מִפְּנֵי שֶׁקָּרָא לְדִבְרֵי תּוֹרָה זְמִירוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "זְמִירוֹת הָיוּ לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרָי", פירוש, כשברחתי מאויבי ויגרתי מהם, השתעשעתי בחוקיך בזמירות. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לדוד, דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁבְּתוּב בָּהֶן "הֲתַעְיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ" – שאדם רק סותם עינו בהיסח הדעת מלהסתכל בהם מיד אינם, אַתָּה קוֹרֵא אוֹתָן זְמִירוֹת, בתמידה, שהזמירות הוא בפי אדם רק לפי שעה, לכן חֲרִיפֵי מַכְשִׁילְךָ בְּדָבָר שֶׁאֲפִילּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן יוֹדְעִין אוֹתוֹ, דִּכְתִיב "וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ עליהם בכתף ישאו וְגוֹ'", שבני קהת נושאים את הארון והשלחן [והמנורה ומזבח הזהב] בכתף, ולא נתן להם משה עגלות, וְאִיהוּ אַתְיֵיהּ בְּעֶגְלָתָא – ודוד הביא את הארון בעגלה.

וכיון שדברנו על הקפדה בשמירה על הארון, מביאה הגמרא ממעשה הבאת הארון מפלשתים על ידי הפרות, בזמן שמואל הנביא, שם כתוב "וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בָּאֲרוֹן ה', ויך בעם שבעים איש חמשים אלף איש", ומבררת הגמרא, מַשּׁוּם דְּ'רָאוּ' – בגלל שרק הסתכלו על הארון, נענשו ב'וַיַּךְ' (אֱלֹהִים) באנשי בית שמש. אלא, מבארת הגמרא, רַבִּי אַבָּהוּ וְרַבִּי אֶלְעָזָר נחלקו על מה היה עונשם של אנשי בית שמש, חַד אָמַר קוֹצְרִין וּמְשַׁתַּחֲוִים הָיוּ – שלא הפסיקו מלאכתם כשראו את הארון מגיע, וְחַד אָמַר מְיַלְּלֵי נַמִּי אָמְרוּ – הם אף דיברו שלא כהוגן,

מַאן אַמְרֵיךְ (לְהָא) דְּאִימַּרְיֵית – מי הכעיסך כשכעסת ולא הצלת את עצמך מן השבייה, **וּמַאן אָתָא עָלָךְ דְּאִיפַּיְיסְתְּ** – ועתה מי מפייסך כשנתפייסת לבוא מאליך. והיתה אמירה זו דרך זלזול בביכול למה נתן ה' בידי פלשתים את הארון כשנלחמנו נגדם, ועתה לפתע שחררו ללא מאמץ מצידנו.

והמשך הפסוק שם בהכאת אנשי בית שמש על חטאם, "**וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ**", ויש כאן לשון סותרת 'שבעים איש' או 'חמישים אלף איש'. **ובביאור הפסוק נחלקו אמוראים, רַבִּי אַבָּהוּ וְרַבִּי אֶלְעָזָר. חַד אָמַר,** באמת המתים במגפה **שִׁבְעִים אִישׁ הָיוּ,** ומה שכתוב 'חמישים אלף איש' הוא משום **וְכָל אֶחָד וְאֶחָד שָׁקוּל כַּחֲמִשִּׁים אֶלֶף. וְחַד אָמַר,** באמת המתים במגפה **חֲמִשִּׁים אֶלֶף** איש **הָיוּ,** ומה שכתוב 'שבעים איש' הוא משום **וְכָל אֶחָד וְאֶחָד שָׁקוּל כְּשִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין.**

וחוזרת הגמרא לפרשת עוזא, אחרי מעשה עוזא, הכניס דוד את הארון לבית עובד אדום הגתי שלשה חדשים, ואחר כך העלהו לאהל קבע בעיר דוד בשמחה גדולה מאד. שואלת הגמרא, בספר שמואל נאמר "**וַיְהִי כִּי צָעֲדוּ נוֹשְׂאֵי אֲרוֹן ה' שִׁשָּׁה צְעָדִים, וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא**", **וּכְתִיב** בספר דברי הימים, שגם שם מופיע ענין זה, "ויהי בעזר האלהים את הלוים נושאי ארון ברית ה', ויזבחו **שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים**". הרי לנו סתירה, האם זבחו שור ומריא, או שבעה פרים ושבעה אילים.

מתרצת הגמרא, **אָמַר רַב פָּפָּא בַּר שְׁמוּאֵל, עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה** שהתקדמו עם הארון, זבחו **שׁוֹר וּמְרִיא, וְעַל כָּל שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ פְּסִיעוֹת** שהתקדמו, זבחו **שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים.** שואלת הגמרא, **אָמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא** לרב פפא, **אִם בֵּן** שהקריבו על כל פסיעה ופסיעה, **מִילֵּאתָ אֶת כָּל אֲרַ"ץ יִשְׂרָאֵל בָּמוֹת** – מזבחות, שעל כל פסיעה ופסיעה עשו מזבח. מתרצת הגמרא, **אֶלָּא אָמַר רַב חִסְדָּא, עַל כָּל שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ פְּסִיעוֹת** שהתקדמו, זבחו **שׁוֹר וּמְרִיא, וְעַל כָּל שֶׁשָּׁה סְדָרִים שֶׁל שֵׁשׁ פְּסִיעוֹת** שהתקדמו, זבחו **שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים.**

שואלת הגמרא, **כְּתִיב** בפסוק בדברי הימים במעשה עוזא "ויבאו עד גורן **כִּידוֹן** וישלח עוזא וגו'", **וּכְתִיב** בפסוק בשמואל במעשה עוזא "ויבאו עד גרן **נָכוֹן** וישלח עוזא". ואם כן יש סתירה מה שם המקום, גורן 'כידון' או גורן 'נכון'. מתרצת הגמרא, **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בַּתְּחִלָּה** נקרא שמו 'כִּידוֹן', לרמז שנתקע בהם ככידון שהרג את עוזא, **וּלְבַסּוֹף** לאחר ששהה שלשה חדשים בבית עובד אדום הגתי, נקרא שמו 'נָכוֹן', שהכין את ביתו, כמו שמבואר בנביא ובחז"ל כל הברכות שבאו עליו.

בעת חוזרת הגמרא לסוגיית בקיעת הירדן ומעבר בני ישראל בו, שעסקנו לעיל. ממשיכה הברייתא דלעיל, **נִמְצָאתָ אַתָּה אוֹמֵר, שִׁלְשָׁה מִינֵי אֲבָנִים הָיוּ, אֶחָד שֶׁהִקִּים מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מוֹאָב, שֶׁנֶּאֱמַר בְּתַחִלַּת** ספר דברים **"בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר** את התורה הזאת **וְגוֹ'", וּלְהָלָן** בפרשת כי תבא, לגבי הקמת האבנים בהר עיבל, **הוּא אוֹמֵר "וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן** [על האבנים] **אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת** באר היטב **וְגוֹ'", וְאָתְיָא** – נלמד בגזירה שוה, **'בֵּאֵר' 'בַּאֵר'**, כשם שלגבי 'באר' שבפרשת כי תבא, בענין האבנים שצוה משה להקים בהר עיבל, מוזכר שם הקמת אבנים, כך לגבי 'באר' שבתחילת ספר דברים, שהיה בארץ מואב היה שם הקמת אבנים.

וְאֶחָד שֶׁהִקִּים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר "וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן תחת מצב רגלי הכהנים נשאי ארון הברית". **וְאֶחָד שֶׁהִקִּים** יהושע **בַּגִּלְגָּל** מאבני המזבח שבנו בהר עיבל, **שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֵת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ** מן הירדן הקים יהושע בגלגל **וְגוֹ'".**

תָּנוּ רַבָּנָן, כֵּיצַד כָּתְבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה על המזבח בהר עיבל, **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַל גַּבֵּי אֲבָנִים כְּתָבוּהָ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָתַבְתָּ עַל הָאֲבָנִים אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת** באר היטב **וְגוֹ'",** ואיך סדרו בסיד את **הַתּוֹרָה** שנאמר "והקמת לך אבנים גדולות ושדת אותם בשיד". **אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן** לרבי יהודה, **לְרַבְרְיךְ** שסדרו בסיד על הכתב, **הֵיאַךְ לָמְדוּ אוּמּוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַזְּמַן** את **הַתּוֹרָה,** ואיך יקראוה שלא יהיה פתחון פה להם לומר לא היה לנו מהיכן ללומדה. **אָמַר לוֹ** רבי יהודה לרבי שמעון, **בִּינָה יְתֵירָה נָתַן בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא** לאומות, **וְשִׁגְּרוּ נוֹטְרִין** – סופרים **שֶׁלָּהֶן, וְקִילְּפוּ אֶת הַסִּיד וְהִשְׁאִירוּהָ** – והעתיקוה, **וְעַל דָּבָר זֶה נִתְחַתֵּם גְּזַר דִּינָם** של האומות לרדת **לְבֵאֵר שַׁחַת, שֶׁהָיָה לָהֶן לִלְמֹד וְלֹא לָמְדוּ.** כך ענה רבי יהודה לרבי שמעון. אך **רַבִּי שִׁמְעוֹן** חולק **וְאוֹמֵר, עַל גַּבֵּי סִיד** מלכתחלה **כְּתָבוּהָ,** ולא ממש על גבי האבנים, **וְכָתְבוּ לָהֶן** עבור אלה משבעה האומות שישבו מחוץ לגבול ישראל **לְמַטָּה** בסוף הדף "**לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכֹל** תועבתם אשר עשו לאלהיהם **וְגוֹ'".** ומדייקת הגמרא, **הָא לְמָדְתָּ, שֶׁאִם הָיוּ** האומות שמחוץ לגבול ישראל **חוֹזְרִין בִּתְשׁוּבָה, הָיוּ מְקַבְּלִין אוֹתָן,** שלא נצטווינו להחרים אלא אותן שבתוך גבול ישראל כדי שלא ילמדונו ממעשיהם הרעים, ואף אם ישובו בתשובה זהו רק מירא.

אָמַר רָבָא בַּר שִׁילָא, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שאמר שכתבוה על גבי סיד, **דִּכְתִיב** 'וְהָיוּ **עַמִּים מְשֻׁרְפוֹת סִיד**', ודורשים, 'והיו עמים משרפות' שנגזר דין העמים להשרף בגיהנם, **עַל עִסְקֵי 'סִיד'**, שהיתה התורה כתובה על גבי סיד וגלויה לפניהם ולא למדוה. **וְרַבִּי יְהוּדָה** לומד מן הפסוק הזה, **כִּי סִיד** – כמו סיד, **מָה סִיד אֵין לוֹ תַּקָּנָה אֶלָּא שְׂרֵיפָה, אַף אוֹתָם הַכּוּתִים אֵין לָהֶם תַּקָּנָה אֶלָּא שְׂרֵיפָה** בגיהנם, כל זמן שאינם מתגיירים ממש, אך חזרתם בתשובה בעודם גויים אינה מועילה, שגם על העומדים חוץ לגבולין נאמר 'לא תחיה כל נשמה'.

שואלת הגמרא, **כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּתַנְיָא** – כמי הולכת הברייתא דלהלן, שנאמר "כי תצא למלחמה על אויביך וגו' **וְשָׁבִיתָ** שְׁבִיוֹ וראית בשביה אשת יפת תואר", ודורשים, **לְרַבּוֹת כְּנַעֲנִים שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ,** שנוהג בהם דין אשת יפת תאר, **שֶׁאִם חוֹזְרִין בִּתְשׁוּבָה מְקַבְּלִין אוֹתָן,** ולא נאמר עליהם 'לא תחיה כל נשמה'.

אגרות קודש

[ח"י כסלו, תשט"ו]

...הנה לפלא שאין מזכיר שלומדים עם התלמידים הלכות הצריכות בחיי היום יומים מתאים להשגתם. ומובן שיש להתחיל באותן ההלכות שפוגעים בהם לעתים תכופות ביותר ולפני החג בהלכות החג, ובטח אין זה אלא חסרון בכתיבה אבל לא בפועל.